

4/64 H2

**Hvidovre
Lokalarkiv**

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

**Hvidovre Sogns Kirkebog
1747-1777**

Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv

Indhold

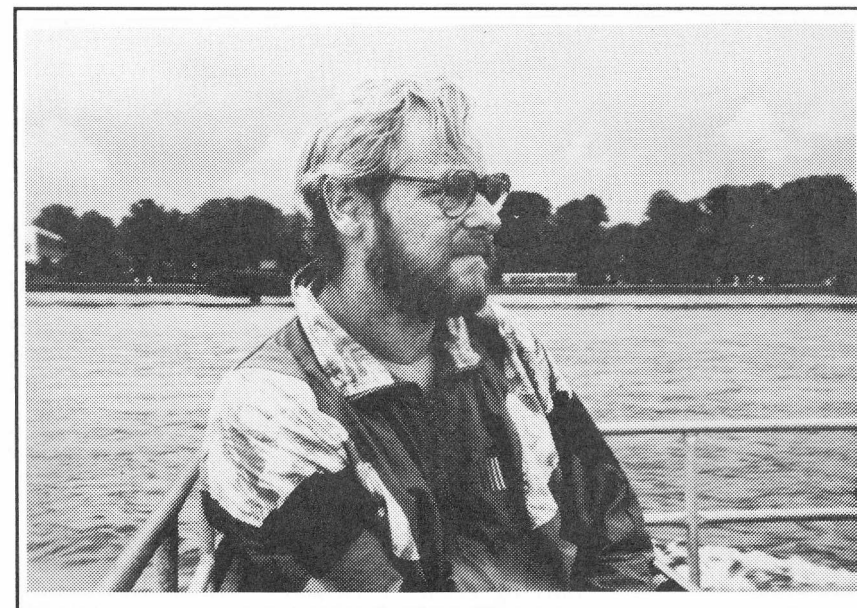
Kære læser	side 3
Hvidovre Sogns Kirkebog 1747-1777... Af Hans Chr. Thomsen	side 4
Fotomapper på Arkivet . . . . . Af Hans Chr. Thomsen	side 21
Nybygger-øgenavne 1918-28 . . . . . Af Etly Hansen	side 25
Hvidovre-ikoner . . . . . Af Hans Chr. Thomsen	side 31
Snubbe Kors . . . . . Af Dan Olsen	side 36
Medlemsmøder og Åbent Hus	side 40

HVIDOVRE LOKALHISTORIE udgives af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab. Det udkommer fire gange årligt og tilsendes selskabets medlemmer.

Redaktion: Hans Chr. Thomsen
Adresse: Lokalhistorisk Arkiv
Medborgerhuset, Hvidovrevej 280
2650 Hvidovre
Tlf. 31 78 02 22 lok. 227
ISSN 0902-3046

Kære læser

Dette efterårsnummer indeholder lidt af hvert. Først kommer en introduktion til Hvidovre Sogns Kirkebog 1747-1777, som udkom 1. september i år. Derefter en artikel om det kæmpearbejde tidligere bestyrelsesmedlem Elsted er i gang med, og der er eksempler fra arbejdet. Fra erindringsgruppen, er der denne gang noget om øgenavne og nybyggere i 20'erne, og i forlængelse heraf er der fotos fra 20'erne, som er blevet sendt til arkivet af Tove Mogensen i Slagelse. Endelig skriver Dan Olsen om Snubbe Kors som bl.a. indgik i selskabets udflugt i maj i år, og den artikel er illustreret med egne fotos.

Hvidovre Sogns Kirkebog 1747–1777

Introduktion og baggrund af Hans Chr. Thomsen

Det var på slægtsforskerne Lilly og Ernst Cortsens rejse tilbage ad det gamle slægtsspor, at kirkebogen fra Hvidovres suverænt ældste kirke dukkede op. Og i forlængelse af deres søgeproces transskriberede de slet og ret hele kirkebogen dvs. overførte dens indhold fra gotisk til latinsk skrift. Eller for at være helt nøjagtig: overførte den fra ny-gotisk til latinsk skrift. Et kæmpearbejde, der tog år. Derefter kontaktede de Hvidovres Lokalhistoriske Arkiv for at få arbejdet publiceret. På Arkivet overførte Lone Holden det maskinskrivne manuskript til EDB og udarbejdede 4 registre. Den 1. september 1994 blev bogen udgivet i forbindelse med en reception på

Lilly og Ernst Cortsen

Rytterskolen, og nu foreligger den så flot og vægtig som en gravsten på over ét kilo: den er på 356 sider, koster 125 kr. og kan købes på Lokalhistorisk Arkiv.

Sognepræsten og kirkebogen

Sognepræsten og hans kirkebog i 1700-tallets Danmark repræsenterede sidste og laveste niveau i det gejstlige hierarki. Og det var her, at den kirkelige organisation konfronteredes med sine brugere og skulle stå sin prøve.

For præsten indgik kirkebogen i naturlig forlængelse heraf som del af den lokale åndelige verden: i kirkebogen blev moralen bogført og det protestantiske liv ført til protokols: dét år og dén dag og måned på dét sted blev *X døbt, konfirmeret, trolovet, gift og begravet*. Og ind imellem var der også plads til *introduktioner og offentlige syndsforladelser*.

Ved receptionen: Provst Cl. Bjerregaard, Helene Nielsen fra Kirkegårdskontoret og Erik Zimmermann fra Menighedsrådet

Kirkebogen var en bog om og af de lokale. Og selvom den var begrænset som et sogn, skulde der nu og da en anden verden op på dens sider som f.eks. i maj 1766, hvor man kan se, at "en dødfunden Soldat ved Stranden" blev begravet på kirkegården i Hvidovre "uden ceremonie".

Enevælden og kirkebogen

Lige så synlig den døde enevældige soldat er i strandkanten i Hvidovre i foråret 1766, lige så fraværende er enevælden selv som *intention* i kirkebogens tekst. Når Bold Olsdatter bliver trolovet "med sit sødskende barn Mads Hansen af Wierslef Ung Karl" i januar 1759, så er enevælden nærværende fordi dén trolovelse finder sted "efter Kongens bevilling". Men når sognepræsten registrerer dåb og begravelser, så indgår registreringen ikke kun i en religiøs sammenhæng. Den danner også grundlag for en – om man

Cortsens manuskript blev overført til EDB på Hvidovre Kultursekretariat. Personen på billedet er lederen Ole Høfft

så må sige – højst "ukristelig" enevældig skattetænkning. Ikke at enevælden i sig selv var ukristelig. Tværtimod. Den havde f.eks. en stor og ægte sympati for det tysk inspirerede pietistiske opgør, der foldede sig ud i dele af Danmark fra omkring begyndelsen af århundredet. Men når enevælden skulle vælge mellem magt og kirke, var den ikke i tvivl. Kontrollen med statskirken var vigtigere end reformation af troen, og Enevældens overordnede mål gennem hele 1700-tallet var en effektivere og stærkere statsmagt, og hertil krævedes flere skatter, afgifter og tjenesteydelser end den rådede over. Men en effektivere økonomi forudsatte en effektiv administration, og det var et problem. Der var godt nok en lille centraladministration, der udbyggedes og specialiseredes gennem århundredet, men dens mangt rakte ikke længere end til amtmanden. Og det betød at den enevældige økonomi i sidste led var decentral og overskuelig. Den eneste administration, der var

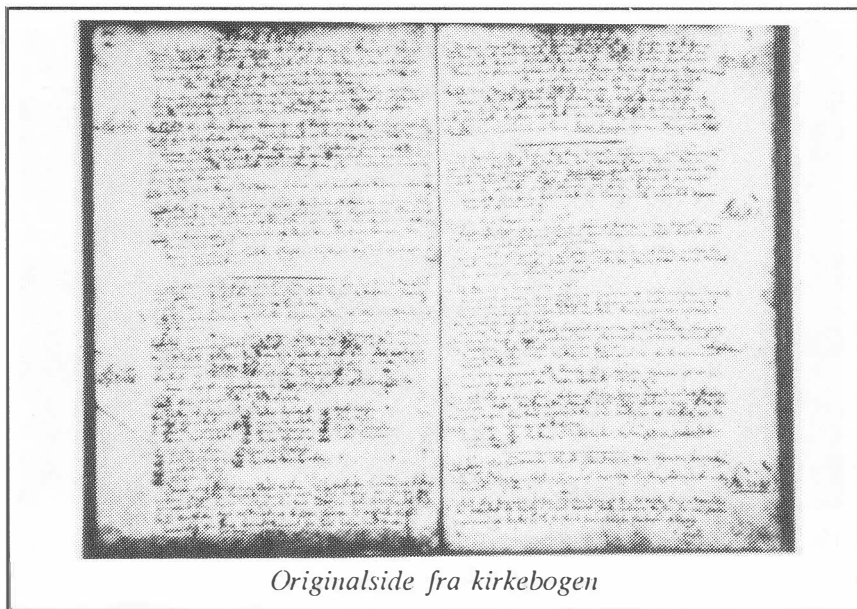

Ved receptionen: Kultursekretariatet sammen med Lone Holden (i midten), der har redigeret bogen sammen med Lilly og Ernst Cortsen

udbygget til noget i nærheden af et effektivt fungerende hierarki, var faktisk statskirken.

Folkets mængde min styrke

1735 oprettede enevælden et Kommercekollegie, og en af dets første opgaver blev at holde sig underrettet om befolkningsudviklingen, og her kom den kirkelige administration og sognepræsten med hans kirkebog ind i billedet. Kirkebøger havde der været fra i al fald slutningen af 1500-tallet, og Chr.IV havde lovgivet om dem i 1645–46. Via det kirkelige apparat begyndte Kommercekollegiet nu et indsamlingsarbejde, der varede op gennem resten af 1700-tallet. Man indsendte årlige oversigter over de respektive stifters antal af døbte og begravede, og på basis heraf dannede man sig et billede af befolkningens størrelse. Dermed var der også tilvejebragt et grundlag for økonomiske beregninger.

Originalside fra kirkebogen

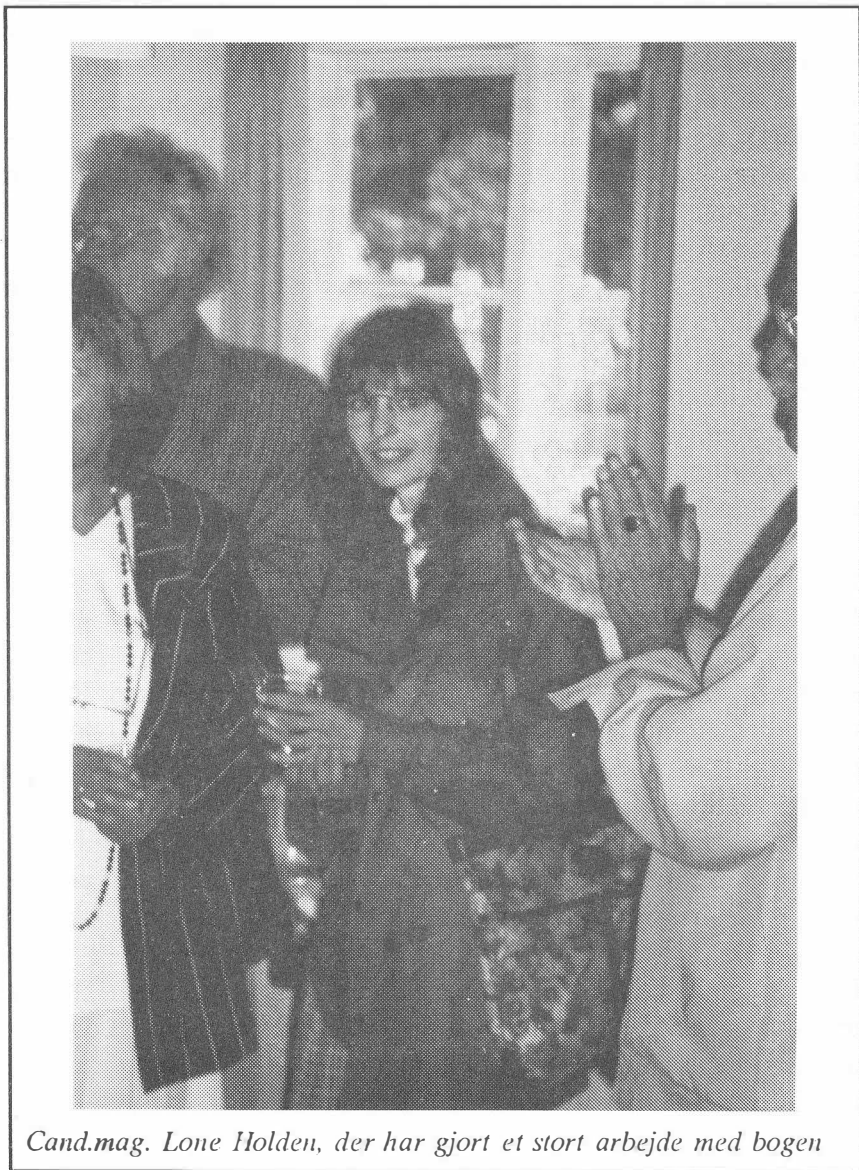
De tal, der blev videresendt var i øvrigt ikke særlig nøjagtige, bl.a. fordi sognepræsterne ikke var uddannede til et sådant arbejde, på samme måde som biskoppernes instrukser ikke altid var lige klare. Det er først i 1769, at der kommer en egentlig folketælling i Danmark, og den var heller ikke speciel nøjagtig. Moderne EDB-behandling og analyse af dødelighedsforholdene kan sige noget om afvigelserne: I 1767 blev befolkningen beregnet til 785.590 indbyggere og det var 25.000–30.000 for lidt, men allerede ved næste folketælling i 1787 var beregningerne bedre. Her ramte man kun 15.000 ved siden af.

Overhovedet var det så som så med uddannelsesniveaue i Enevældens Danmark. Ved konfirmationens indførelse i 1736 opdagede man, at den danske befolkning stort set bestod af analfabeter. De rytterskoler som enevælden havde indført i 1722 – heraf som bekendt én i Hvidovre – slog til som en skrædder i helvede.

Hvidovres kildemæssige ur-befolkning

Der var altså flere måder at bruge kirkebogen på i 1700-tallet. Ligesom landsbyens beboere var genstand for præstens opmærksomhed, var præsten genstand for enevældens. Enevælden lovgav om kirkebøgerne og brugte dem som økonomisk redskab. Sognepræsterne førte dem i en religiøs sammenhæng, og kunne man tilføje: I dag er enevælde, præst og kirkebog så genstand for vores opmærksomhed. Og det, som er specielt for de kirkebogs-registrerede landsbybeboere, er, at de i en vis forstand udgør kommunens kildemæssige urbefolkning – Hvidovres førstefødte, kunne man sige.

Der er godt nok ældre kilder som f.eks. Rytterdistrikternes regnskaber, eller matriklerne og tingbøgerne. Men i kirkebogen er det første gang i lokalhistorien, at så godt som hele befolkningen i Hvidovre kommer til syne.

Cand.mag. Lone Holden, der har gjort et stort arbejde med bogen

Den originale og den ny kirkebog

Kirkebogen i den nu foreliggende udgave adskiller sig fra originalen dels gennem transskriptionen naturligvis, men også gennem sin tematisering. I originalen står registreringen af introduktioner, dåb, konfirmationer, vielser, begravelser m.m på de samme sider. I udgivelsen er de skilt ad. Som Lilly og Ernst Cortsen skriver i forordet: "For at lette brugen af bogen har vi ment det rigtigst at opdele stoffet i flg. afsnit:

Dåb og introduktion

Offentlige syndsforladelse

Konfirmation

Trolovelse og vielse

Begravelse"

Noget om brugen af kirkebogen

Til den opdeling kommer så 4 registre, der har fået hver sin farve. Et navneresister for henholdsvis døbte (lilla), konfirmerede (grøn) og begravede (blå) og et register for trolovede, viede og døbte (lyserød). Registerne er som nævnt udarbejdet af Lone Holden, der også har skrevet en indledning. Heri argumenteres der bl.a. for brugen af kirkebogen i undervisningssammenhæng, og der gives argumenter for skoleundervisning i forlængelse af kapitelovertskrifterne: dåb, konfirmation, vielse og begravelse. Der kan f.eks. laves fødselsstatistikker, rekonstrueres familieforhold og undersøges livsvilkår m.m.

Kirkebogen er altså brugbar for andre end slægtsforskere.

Johan Carlessen Kinast

Kirkebogen løber over en 30-årige periode fra 1747-1777, og den er ført af 2 præster: Johan Carlessen Kinast og Peder Vogelius. Kinast står for den fra 1847-73, og modsat af hvad man kan se i andre kirkebøger, balancerer hans førelse af kirkebogen på grænsen

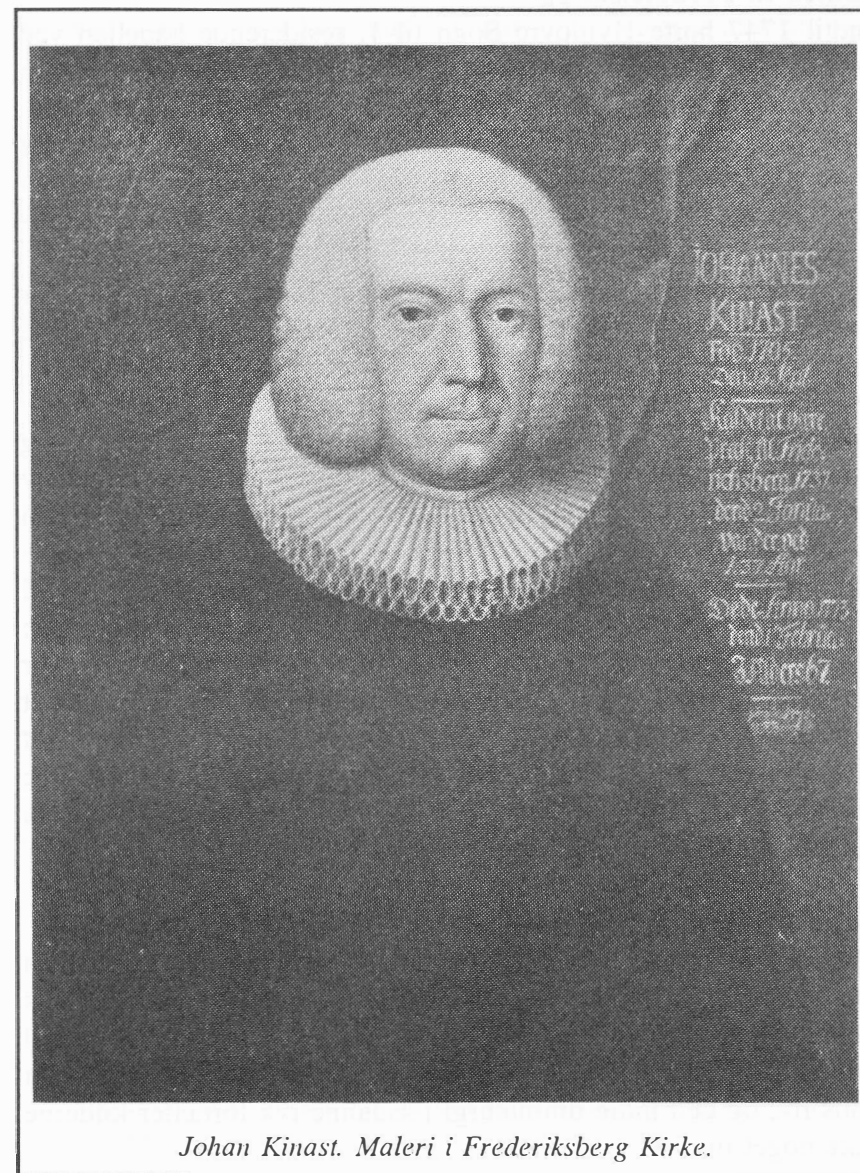
til det upersonlige: hans pastorale prosa er så tør, at man kan sandblæse en damecykel med den.

Kinast var fra Ribe, hvor han blev født 1705. Faderen var musikanter, og han sendte drengen i latinskole. I 1726 kommer Johan på universitetet og to år efter får han arbejde på latinskolen i fødebyen. Han gifter sig og bliver i Ribe til 1737 – kun afbrudt af et kort ophold i København i 1731 for at tage embedseksamen. I 1735 kommer den 30-årige Johan under indflydelse af den pietistiske vækkelsesbevægelse: "Gud ramte mit Hjerte ved sin gode Aand...saa at jeg, da jeg havde set mit Liv efter i Sømmene og erkendt min fordærvede, naturlige Tilstand, genfødtes ved Troen paa Jesus.." I 1735 var Ribe blevet ramt af en mindre pietistisk vækkelse og et oprør, som biskoppen måtte sætte på plads. Kinast støttede bevægelsen, og det blev bemærket på højere sted.

I 1736 bliver der et præsteembede ledigt på Frederiksberg, og det søger Kinast. Christian VI selv overhører de to kandiderende teologers prædikener, og Johans navn er blevet ham hvisket i øret. Kongen synes at Kinast er "et Fredens og Kærlighedens Barn" som han skriver med et pietistisk udtryk for et troende menneske. Og d. 21. december 1737 bliver Kinast udnævnt til sognepræst for Frederiksberg.

Men det er ikke alle i Johan Kinasts flok, der er pietistisk ramte i hjertet, for som der står i en kilde fra 1737 om ham: "Han er strax til at begynde med bleven saa forhadet, at mange ej vil gaa i hans Prædiken, og i forrige Uge har han faaet en halv Mursten ind gjennem Vinduet".

I kontrast hertil står, at kongen er tilfreds med sin ny præst, idet hans indflydelse på slottets tjenerskab har afstedkommet en mindre opvækkelse. Men kongen balancerer sin glæde af med en indskærpelse om, at tjenerskabet også skal passe deres arbejde. Og han begrunder det teologisk: "thi at arbejde og bede har Gud sammenføiet".

Johan Kinast. Maleri i Frederiksberg Kirke.

Annex til Frederiksberg

Indtil 1747 hørte Hvidovre Sogn til 1. residerende kapellan ved Vor Frue Kirke, men nu blev det lagt ind under Frederiksberg som annex. Og samme år begynder kirkebogen.

Med Kinast havde landsbyen og de få huse udenfor den fået en ny præst. En pietistisk præst, mod hvem der bevægede sig megen sympati oppefra og ned, og megen usympati nedefra og op – undertiden efterfulgt af halve mursten.

Små 4 år efter sin ankomst dør hans kone 2. december 1750 – for øvrigt samme år som den første offentlige syndsforladelse registreres. 7. juli 1761 gifter han sig igen, og hans anden kone overlever ham med 36 år. Selv dør han 1. februar 1772.

For eftertiden kom han til at stå som en from, fredselskende og nidkær præst. En af Danmarks helt store digtere Johs. Ewald skrev ligefrem et sørgedigt over ham – en ode på 9 vers: "Du seer kun Livet i dets Død" lyder een af linierne.

Kinasts måde at føre kirkebogen er som nævnt knastør. Alligevel følger den ikke en streng standardprocedure i sine registreringer: "blev begravet" og "begraved blev" f.eks. Og nogle gange er præstens subjekt tilstede: "trolovede ieg", og andre gange er det fraværende: "blev trolovet" eller "troloved blev". Men bortset herfra foretages registreringerne uden andre dikkedarer og omveje end dem, der ligger i cancellistilen, og det er let at få øje på embedsværket bag gåsefjeren.

Grafologisk analyse

Man kan naturligvis gøre sig sine tanker om Kinast: dels er han en bondestudent fra Ribe, der får arbejde i København. Og dels kommer han fra et provinsmusikermiljø og får kontakt med enevælden. Det betyder, at der er nogle voldsomme sociale ryk i hans liv, og den indre dramaturgi i sådanne ryk fortæller kilderne ikke noget om.

For eksperimentets skyld har jeg derfor indhentet en grafologisk analyse af hans – og Vogelius' – skrift. Opfattelserne af grafologi spænder jo over et register, der går fra svindel til brug af grafologien ved ansættelser i større virksomheder.

Om Kinast siger grafologen: han er et højt begavet tænkemenneske. Viljestærk med en tendens til krakileri og despotisme i dagligdagen. Han har store indre spændinger og puritanske træk, der ikke virker helt ægte – der er en rolledistance i ham.

Peder Vogelius

De få gange kirkebogens prosa giver en tone fra sig – som her i mol i april 1776 – skyldes det Kinasts efterfølger Peder Vogelius: "blev, efter Amtmandens Resolution, Begravet i Stilhed imod Aften i Hvidoure Kirkegaard Huusmandens gamle Jens Pedersens Hustrue Birthe JensDatter, som blev funden druknet i Nabocens Hauge; omtrent 60 aar gammel".

Peder Vogelius fører kirkebogen fra 1773–77, og der er ikke lige så mange kilder om ham som om Kinast. Hans liv bliver, som hans tilstedeværelse i kirkebogen, kort. Han dør som 46-årig i København af "den tærende Syge". Vogelius fødes i faderens præstegård i Århus amt 1741, hvor også hans undervisning finder sted. Senere bliver han selv huslærer, og han underviser historikeren P.F. Suhms søn i 6 år, og får samtidig tid til at besvare 2 prisopgaver om Absalon og Knud den Store. Prisopgaverne er fra "Selskabet til de skønne Videnskabers Fremme", og han vinder begge priser, ligesom opgaverne trykkes. Han roses bl.a. for sit lette og flydende sprog, og i kirkebogen har det som nævnt sat sig enkelte spor. Modsat Kinast er der ikke samme sociale ryk i Vogelius' liv. Hans profession falder f.eks. i forlængelse af faderens. Hans besvarelse af prisopgaverne har en tendens til at latinisere det danske sprog, og det er vel meget forståeligt for en præstesøn.

Peder Vogelius. Miniaturemaleri i privateje.

Den grafologiske analyse af Vogelius siger: Et tænkesmukke som Kinast men ikke på samme intellektuelle niveau. Vogelius er mere harmonisk, og hans sider i kirkebogen er bedre disponerede men også mere kedelige. Der er mindre drama i skriften, men den kan have et lyrisk strejf nu og da.

Forklaring af nogle begreber

Selvom Hvidovre Sogns Kirkebog er en reformert kirkes kirkebog er den ikke uden katolsk arv. Igen og igen *introduceres* der i den. Ved et tilfældigt opslag side 54 kan vi se at Karen Jensdatter og Metthe Peersdatter introduceredes i april 1754. I maj og juni er det respektive Ane Sørens datter og Johanne Peersdatter og i juli Karen Olsdatter, der må holde for. Med kirkebogens egne transskriberede ord ser det sidste eksempel sådan ud: "1754. Julius. Den 7 blev introduceret huusm: af Waldby Mads Nielsens hustruc Karen Olsdatter".

I introduktionen gemmer sig en omfattende kønsrolleideologi: mor og barn var ifølge tolkningen af skrifterne hedninge, og moderen betragtedes som uren de første 6 uger efter fødslen. Kirken måtte derfor beskytte sig mod hende gennem udelukkelse. Da barnet skulle døbes indenfor 8 dage måtte dåben følgelig finde sted uden moderen, og i hendes sted var der så en Gudmoder – som regel var det en ung ugift kvindelig slægtning.

Efter de 6 ugers udelukkelse kunne moderen atter indføres i kirken – hun kunne nu introduceres. Det blev hun ved at en eller flere medsøstre ledsagede hende til kirken, hvor hun blev fremstillet af præsten og optaget i kirken igen efter et ritual.

Denne introduktion stødte på modstand i overklassen, der boykottede den gennem hjemmedåb. Det førte til en fritagelse for overklassens kvinder – for rangspersoner – gennem et reskript i november 1748, og i 1754 blev det en frivillig sag. Omkring 1800 er skikken ophørt i købstæderne men helt op i 1900-tallet

eksisterede den stadig i enkelte dele af landet.

I Hvidovre kirkebog fortsætter skikken også efter 1754.

I perioden 1750-56 er der registreret *offentlige syndsforladelse* hvert år i kirkebogen. Det kan undre, at der ikke er nogen før eller efter. Men sådan er det altså.

Generelt gælder for offentlig syndsforladelse, at den kunne gives i forbindelse med forsømt altergang, visse forbrydelser og samliv udenfor ægteskabet.

Der er 2 tilfælde hvor begrebet leyermaal optræder i forbindelse med offentlig syndsforladelse. I januar 1751 f.eks. er det tjene-
stekarl Lars Hansen, der får den. Han har begået "leyermaal da hd
tiente". 5 år efter optræder samme navn igen. Denne gang har Lars
Hansen "besøvet" en kvinde.

Leyermaal eller rigtigt stavet: *lejermaal* betød, at der havde fundet samleje sted udenfor ægteskab og med kvindens vilje - der var altså ikke tale om voldtægt i Lars Hansens tilfælde.

For kvinden især var lejermaal en alvorlig sag. Dels skulle hun skrifte i kirken om søndagen. Og da det var strafbart ikke at gå i kirke om søndagen overværede hele sognet seancen. Og andres ulykke...

Hvis hun var tjenestepige - hvad, der ofte var tilfældet - kunne hun ikke bare flytte til et andet sogn, fordi præsten skulle påtegne hendes skudsmål. Blev hun grebet uden den var straffen løsgænger. Fra 1767 blev det muligt at erstatte skriftemålet med 8 dage på vand og brød.

Oveni skriftemålet kom en bøde på 6 rigsdaler. Det var et beløb, der langt oversteg, hvad de fleste kvinde kunne tjene på et helt år. Alternativet var 72 dage i kvindefængslet Spindehuset i København. Bødestrafen blev afskaffet i 1777 på Struenses foranledning. I 1797 opgives den offentlige syndsforladelse, idet ægteskaber underlægges de civile domstole.

Lilly og Ernst Cortsen

Hvem ringer klokkerne for?

Hvidovre Kirkebog er et godt udgangspunkt og springbræt for videre søgning i den lokale historie: Hvorfor f.eks. er det især tjenestefolk eller ansatte, der får brug for offentlig syndsforladelse i kirken i 1700-tallets Hvidovre?

Og hvem ringer klokkerne egentlig for i det gamle landsbyfælleskab: d. 27. maj 1759 begraver præsten 2 børn og 2 enker uden klokker. I november samme år bliver krokonen fra Valby Ane Magrethe Bucholtz "begraven med Klokker".

Hvis man fascineres af fragmenter, så er kirkebogen også sagen. Lyt f.eks. til den akkord, der slås an her:

"NB! Samme dag blev et Uægte barn døbt og kaldt Peer, moderen Johanne Laursdatter kommen nylig fra fyhn...angaf til barnefader Anders Peersen landsoldat i Holsteen".

Endelig kan man også bare blade i bogen. Den har samme spænding som gamle fotoalbums: spændingen mellem liv og død, mellem dengang og nu. Personerne i Kirkebogen opfører sig som om de er levende, hvis De forstår, hvad jeg mener. Det er ligesom om de ikke er klare over, at de ér døde. Andres f.eks. bliver *på ny* døbt, når man læser Kirkebogen. Han er et såkaldt uægte barn og moderen er fra "Rostoch". Hun hedder Schachten til efternavn og barsler hos en husmand i Hvidovre. Faderen er en forsejlet skipper i Jylland, og jordmoderen er – det skal også med – fra Valby, og det skal hun ikke høre et ondt ord om.

Lad os slutte i april 1765 med husmand Lars Christensen: "Efter Siuns forretning af birkedommeren har hd druknet sig ved een af Sygdom foraarsaget vildelse og raserie.." Lars var også fra Valby.

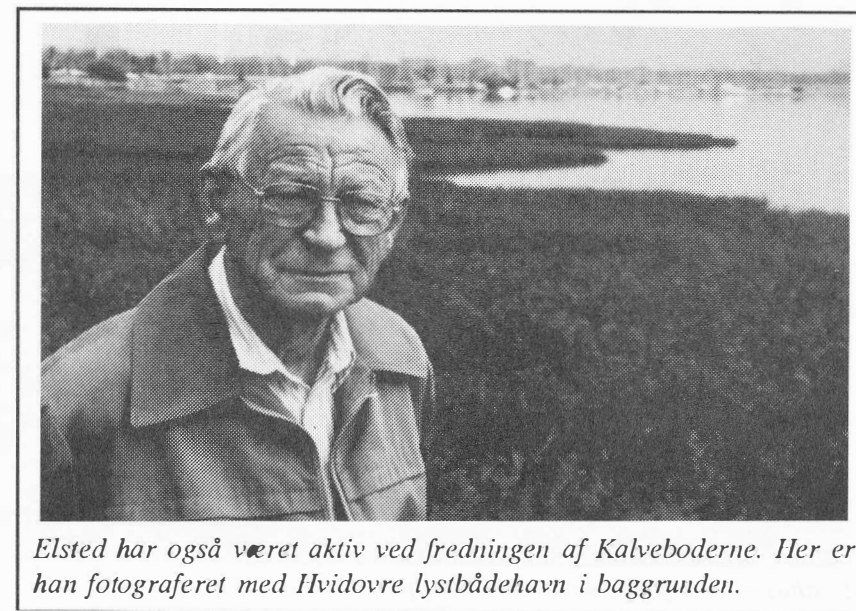
Hvidovre Sogns Kirkebog 1747-1777

Udgivet 1994 af: Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv & Hvidovre Sogns Menighedsråd. Redaktion: Lilly Cortsen, Ernst Cortsen, Lone Holden.

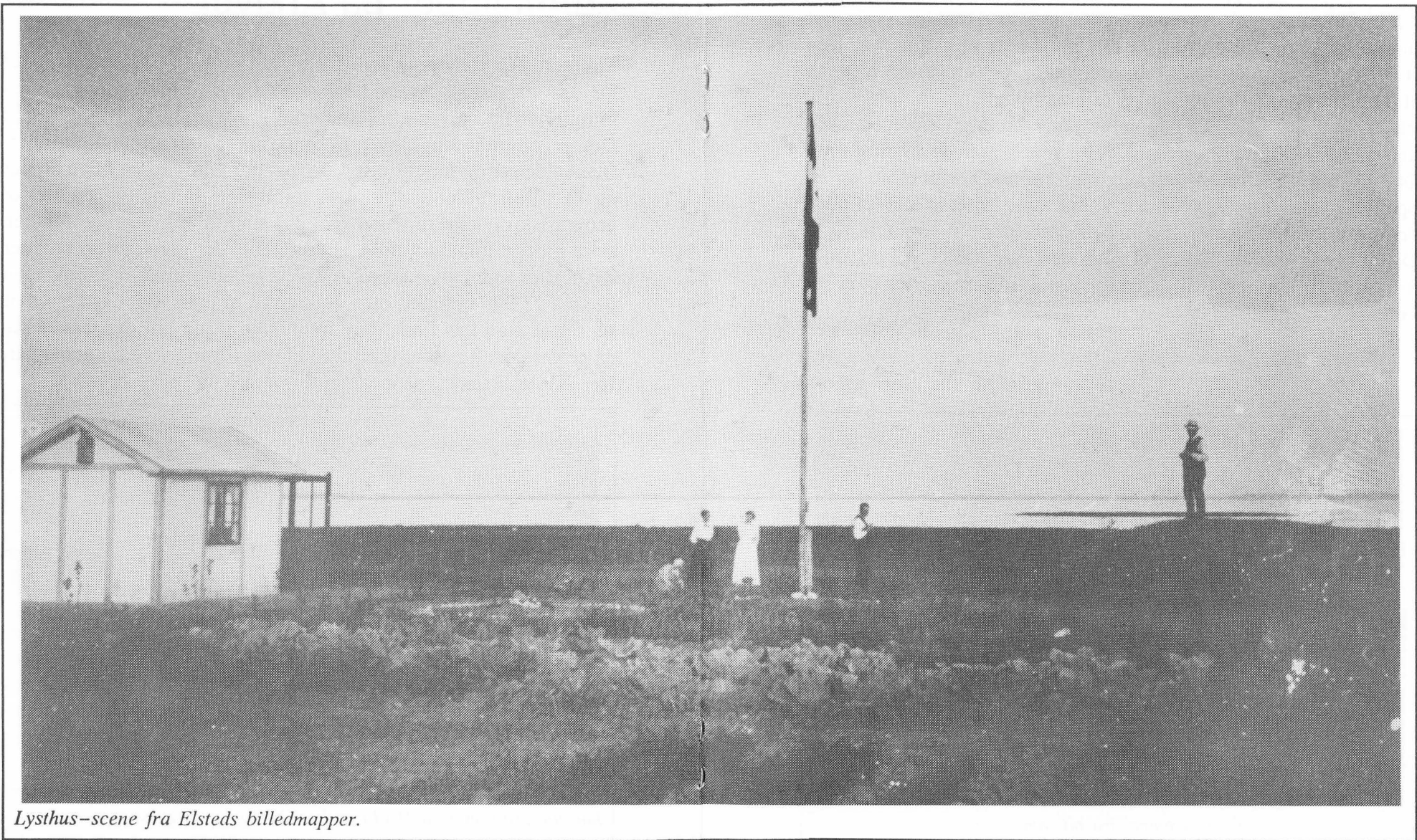
Fotomapper på Arkivet

Tidligere bestyrelsesmedlem Elsted Jensen har i et par år arbejdet for Lokalhistorisk Arkiv med at skabe en række mapper med fotografier fra arkivets billedsamling.

Det er efterhånden blevet til omkring 1200 affotograferinger, fremkaldelser og forstørrelser, der p.t. er i færd med at blive ordnet og få tilført billedtekster. Det foreløbige slutmål er en række geografisk opdeltede ringbind (ca. 20) som er tilgængelige for den store gruppe lokalhistoriske interesserede, der gerne vil se billeder om et eller andet givet emne. Arkivets billedsamling er efterhånden på små 25.000 billeder, men de kræver, at man ved, hvad man vil se, for at man kan finde dem frem. Den måde billeder registreres på professionelt passer ikke altid til den tilgang som brugerne har. Her skulle Elstedes kæmpearbejde gerne lette søgeprocessen.

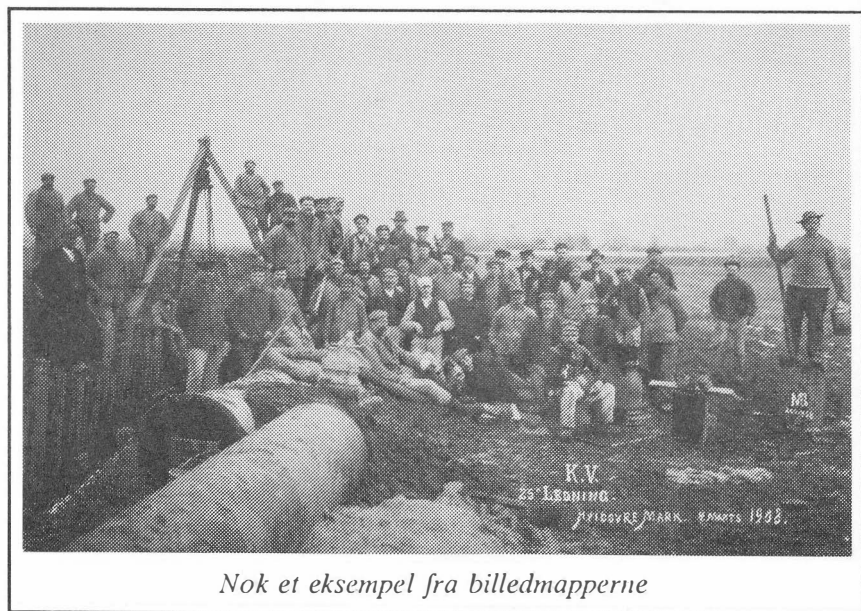
Elsted har også været aktiv ved fredningen af Kalveboderne. Her er han fotograferet med Hvidovre lystbådehavn i baggrunden.

Arkivets billedsamling opbevares i syrefri kuverter i absolut mørke, da deres tidsperspektiv jo i princippet er evigheden. Den store ringbindrække skal løbende vokse og vil være med til afgørende at mindske sliddet på originalbillederne.

Elsted har klaret arbejdet hjemme i lejligheden i sit eget mørkekammer, og indsatsen skal måles i mange hundrede arbejdstimer. Det er en central arbejdsopgave, han har løst for arkivet, og en opgave, der ikke på nogen måde kunne være løftet af arkivet uden dette samarbejde med en frivillig medarbejder.

Det er et forbilledigt eksempel på samarbejde mellem en offentlig institution og en borger til gavn for institutionens service over for kommunens borgere i bred almindelighed.

Nok et eksempel fra billedmapperne

Nybygger-øgenavne 1918-1928

Af Etly Hansen, årgang 1917

Som nybyggere i "Torstensgårdens Villaby" kom mine forældre og vi børn til at kende mange mennesker af forskellige typer. Der var jo udsigt ind over hele arealet, så vi fulgte med i, hvad de forskellige mennesker foretog sig.

Nu skal man ikke genere andre mennesker, men der var utrolig mange sjove episoder, og i øvrigt tror jeg ikke, der er mange af de nybyggere tilbage i dag.

Lerbjergvej

Vi boede i nr. 25 og på vejen var der mange børn til irritation for nogle, som ikke havde børn. Blandt dem var svenskeren Hukke-Hansen i nr. 24 - mand og kone. De blev så vrede, når bolden havnede i deres kartofler. Manden beholdt nogle af vores bolde og skar dem i stykker, men vi lavede så bolde af gamle strømper og smed dem ind i kartoflerne.

Vor Herre ville ikke ha- ve nogle i år

I nr. 28 boede Hr. og Fru Jensen. Konen var meget hellig - hun var med i "De sidste dages hellige". En gang kom hun ind i haven. Jensen var en glad og rar mand, og han sagde: "Se nogle dejlige grøntsager jeg har lavet til dig". Hertil

svarede konen: "Det er ikke dig, der har lavet dem, det er "Vor Herre". Næste år kom Fru Jensen atter ind i haven, men der var slet ikke gjort noget ved jorden. Nu sagde Fru Jensen: "Jeg syntes ikke du har lavet nogle grøntsager". Hertil svarede Jensen: "Nej, "Vor Herre" ville ikke have nogle i år.

I nr. 27 boede familien Harry - far, mor og en dreng. Han var rødhåret og meget fregnet. Faderen var skorstensfejer og kom hjem med en ordentlig brandert på en gang imellem. Han støttede sig gerne til flagstangen inden han gik ind i huset. Nogle gange blev han smidt ud igen og tyede så til flagstangen indtil konen var færdig med at skælde ud.

I nr. 23 boede familien Hansen. Faderen var blikkenslager. De havde selv 4 børn. Det var Fanny, Karl-Ludvig og tvillingerne Musse og Busse. Desuden havde de en plejesøn Knud og et wicnerbarn Carly.

På min fars knæ foran huset, der blev færdigbygget i 1918

Det var en livlig familie. Børnene voksede til og fløj fra reden. Knud, Fanny, Karl-Ludvig og Musse tog til Amerika (Los Angeles), så der blev lidt stille i huset og megen længsel efter hinanden.

I nr. 10 boede en familie med en datter, der kom ud at sejle, og da hun kom hjem, havde hun en mulat-dreng med, så der var noget at snakke om dengang.

**stille i huset
og megen
længsel**

Langstrupvej

I nr. 26 - bagbo til os på Lerbjergvej boede en familie - far mor og en stor dreng. Det var en saftig familie. De bandede meget, men de var søde og rare. Min far hjalp dem sommetider. Engang skulle deres wc-skur flyttes. Der skulle sættes nogle bjælker ind under skuret. Da min far og bagboen var godt i gang med dette arbejde, råbte konen: "Jeg sidder altså her og skider, kan man ikke få lov at sidde i fred".

En anden gang stegte konen frikadeller, som hun lagde i en skål. Faderen og sønnen snuppede en frikadelle nogle gange. Så blev det moderen for meget, og hun råbte: "I æder kraft...frikadellerne lige så hurtigt, som jeg kan stege dem".

I nr. 19 boede tante Martha, som vi børn besøgte af og til, så fik vi en småkage eller en pandekage.

I nr. 15 boede familien Mersing. Faderen var kunstmaler, han malede det man kaldte "Trommesalsbilleder". Han hængte 10-12 lærreder op i sin garage og malede så alt det grønne på alle billederne, så det gule, så det hvide o.s.v.

Istedrødvej

På Istedrødvej boede en mand og en dame. Manden var ansat hos D.S.B. som arbejdsmand, men det var især konen man lagde mærke til.

Privilligeret Grammonfonddirektør Syberg

Hun var stor og tyk – især over bagdelen, medens manden var lille og tynd. Det var et herligt par.

Der var
navne som:
General
Langsom,
Peder Fri-
hjul,
Sulaima &
Den Jord-
løse

Når vi skulle benævne dem var det altid "damen med røven". Hendes tøj kunne ikke komme ned over bagdelen.

Der var adskillige flere mennesker på de forskellige veje, vi kaldte ved et øgenavn, så vidste vi, hvem det var. Der var navne som: General Langsom, Peder Frihjul, Sulaima, Den Jordløse...

Brostykkevej og Kvistgårdsvej

På Brostykkevej boede købmand Andersen og hans kone Viola, de var så rare og lavede meget sjov med os børn.

På Kvistgårdsvej boede rullekonen og hendes datter Hulda. Hende hjalp vi somme tider med rulletøjet, hvis der var meget at lave. Iøvrigt gik al ting med godt humør og hjælpsomhed naboerne imellem. Det kan man godt savne i dagens Danmark.

Godt humør og hjælpsomhed
naboerne imellem.
Det kan man godt savne i dagens
Danmark.

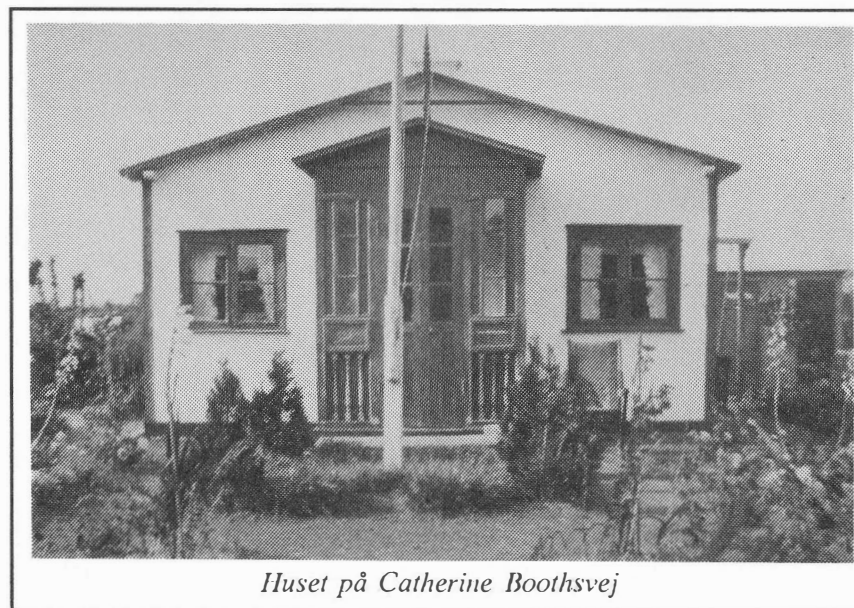
Min søster og mig 1925

Hvidovre-ikoner

Af Hans Chr. Thomsen

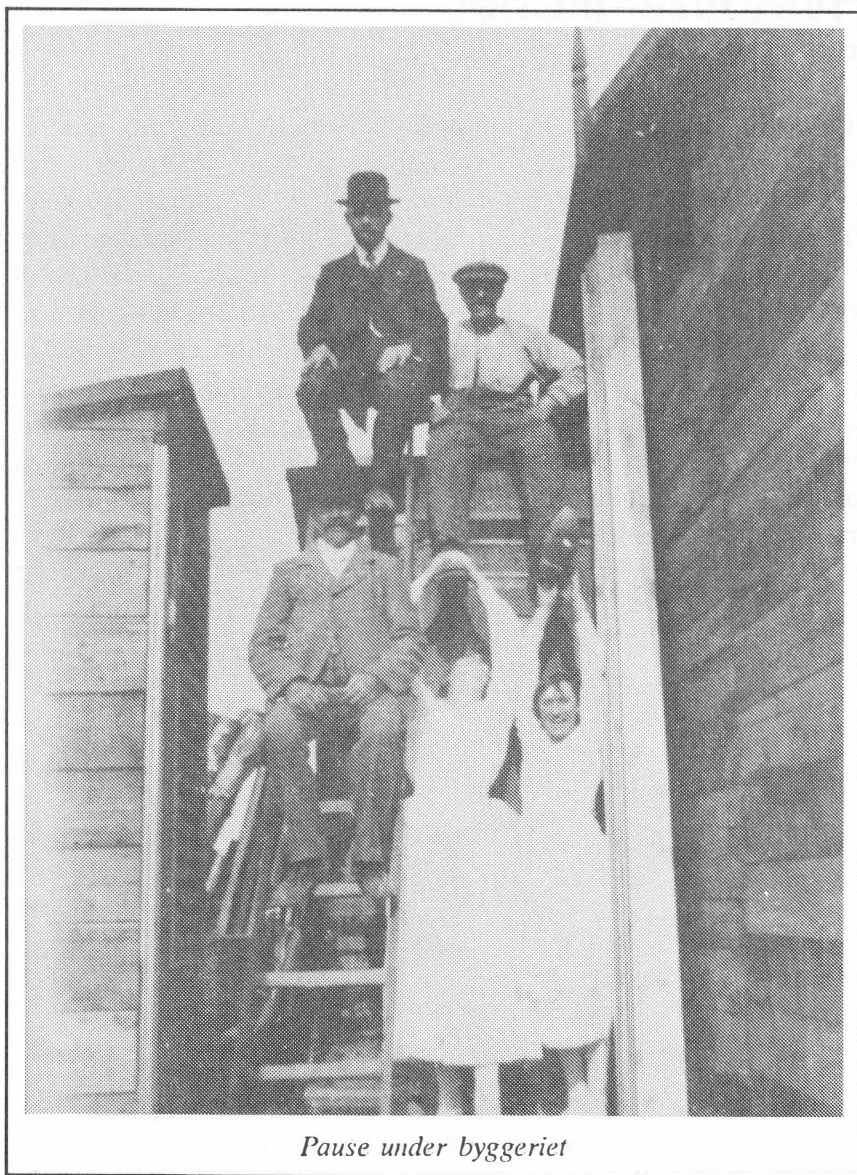
Hvis man skal vælge en forstadens ikon dvs. et foto med et billedmæssig indhold, der iscenesætter centrale elementer i den lokale mytologi, så skal man gå på jagt efter billeder af lysthus. Og det ultimative lysthusbillede viser et lysthus på nøgen jomfruelig mark, og det formidler denne helt specielle dobbelthed af forladthed og optimisme – se f.eks. midterbilledet i dette nr.

Lysthuset er ikke meget større end, at der lige er plads til et kraftigt overskæg, og æstetisk ligner det en bunke brædder smidt op på et overskueligt antal stolper sammen med et par vinduer og en dør. Fotografiet er ofte taget i forbindelse med indvielsen eller anden festlig lejlighed, og der er som regel en skjorteærmet optimisme til stede, der står i et urimeligt forhold til kvaliteten af det

Huset på Catherine Boothsvej

Pause under byggeriet

fremtidige hjem. Hvis det er et rigtigt lysthus, er der definitivt også en smule flagstang og en vimpel, der folder optimismen ud over den forhenværende bondejord. Lidt kvistagtig nyplantning viser den nylige ankomst.

Den gamle Historie om Storbyens farlige Naboskab

En bevægelse som f.eks. Frelsens Hær så i lysthusene "den gamle Historie om Storbyens farlige Naboskab", som man kan læse i hærens blad i 1919. Og en lokal politibetjent som Duclund så en "en underlig Bastard af et degenereret Landdistrikt og en misfødt Forstadsbygelse. Rødovre og Hvidovre havde i 1919-20 for en stor Del et rigtigt Ny-

bygger- og Guldgraverbypræg...Det var beboet af et saare broget Publikum, der tildels gik ud og kom hjem på højst besynderlige Tider af Døgnet.."

Tove Mogensens fotografier

Alt dette i anledning af, at der er kommet en række fotografier i en brun konvolut fra Slagelse. Afsenderen er Tove Mogensen født 1925 i København.

Hun har aldrig selv boet i Hvidovre, men kom regelmæssigt på besøg her hos sin mormor som barn. Mormoderen var indvandret fra Sverige og gift med en dansk tømrer. De 2 købte grund omkring 1918-19 på Catherine Boothsvej til 6 øre alen, og tømreren byggede så et hus med hjælp fra venner og familie.

Når Tove Mogensen og hendes forældre skulle på besøg hos mormoderen, tog de fra København med sporvogn til Toftegårds Plads.

Et degenereret Landdistrikt og en misfødt Forstad

Derefter "traskede (de) ud af landevejen forbi Flaskekroen –det var en rigtig dejlig lang tur".

I mormoderens have blev der dyrket med salg for øje. Som der står i følgebrevet:

"I haven dyrkedes meget frugt, grøntsager og blomster. Meget af dette solgtes til "konerne" i Ålborggade og Viborggade". Og da Tove er 11-12 år kører hun til Hvidovre på cykel for at hente blomster til salg på Østerbro.

I 1949 bliver mormoderen nødt til at sælge huset, og Tove Mogensens forbindelse med Hvidovre slutter.

Men den tid har åbenbart levet videre i erindringen og har altså nu afstedkommet en stribe nye gamle billeder fra Hvidovre, da kommunen var i 20'erne.

Der arbejdes på havestuen

Familien 1924

Snubbe Kors. Krønike & Fakta

Af Dan Olsen

Artikel i anledning af selskabets bustur til bl.a. Snubbe Kors 28. maj 1994.

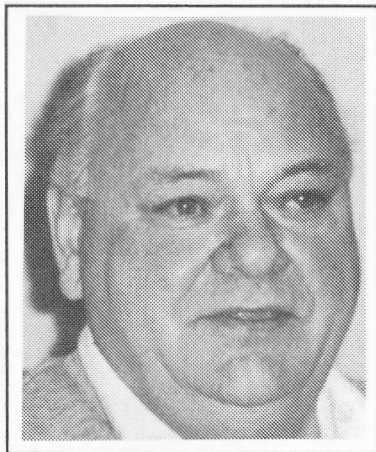
En dejlig forårsdag som i dag for ca. 764 år siden kom herremanden Eskild Hemmingsen Snubbe kørende her forbi denne broncealderhøj i sin rejsevogn sammen med sin gravide hustru. Hvis man er hurtig til at regne, kommer man til året 1230.

Denne Hr. Eskild var ud af den mægtige "Hvide" slægt, der på den tid ejede det meste af Sjælland. Han kunne byde ting og sager over sine undersåtter – han var simpelthen en af datidens matadorer.

Et velskabt barn og et kors til Frelserens og Guds ære

Om det var fordi vognen skrumplede på den dårlige vej, eller fordi tiden var inde, ved vi ikke. Men på denne høj fødte Hr. Eskilds hustru et velskabt barn, og i taknemlighed og glæde over den lykkelige hændelse, lod han rejse et kors til frelserens og guds ære.

Hvilket køn barnet havde, fortæller historien intet om. Vi må gætte på, at det var en søn, regnet efter datidens norm, hvor det var vigtigt at kunne føre slægten videre med en mandlig arving. Faktum er, at Hr. Eskild befalede de 2 gårde, der

lå på hver sin side af højen, at vedligeholde dette kors til evig tid. Han var ejer af de 2 gårde, så det var bare at befale.

Som tiden gik blev korset flere gange fornyet, da han skænkede gårdene til Roskilde Domkirke for, at den kunne sørge for vedligeholdelse af korset.

Det blev fornyet i 1619 og i 1645 og sidst i 1715. Det bestod af et stort granitkrucifiks på en bred aftrappet sokkel. I 1815 faldt det ned, og da der ikke kunne skaffes midler til dets istandssættelse, blev det nedtaget i 1817 og stenene anvendtes til sokkel under stuehuset på Snubbekorsgård.

Ved privat hjælp rejstes i 1903 på den gamle plads et over 3 meter højt granitkors i romansk stil med en kristusfigur i fladt relief med lang inskription, og på et bredt muret fundament, tegnet af arkitekt Martin Borch og udført af billedhugger N. Hansen. Korset står under Nationalmuseets tilsyn.

50 af selskabets medlemmer spredt over 20 tdr. land

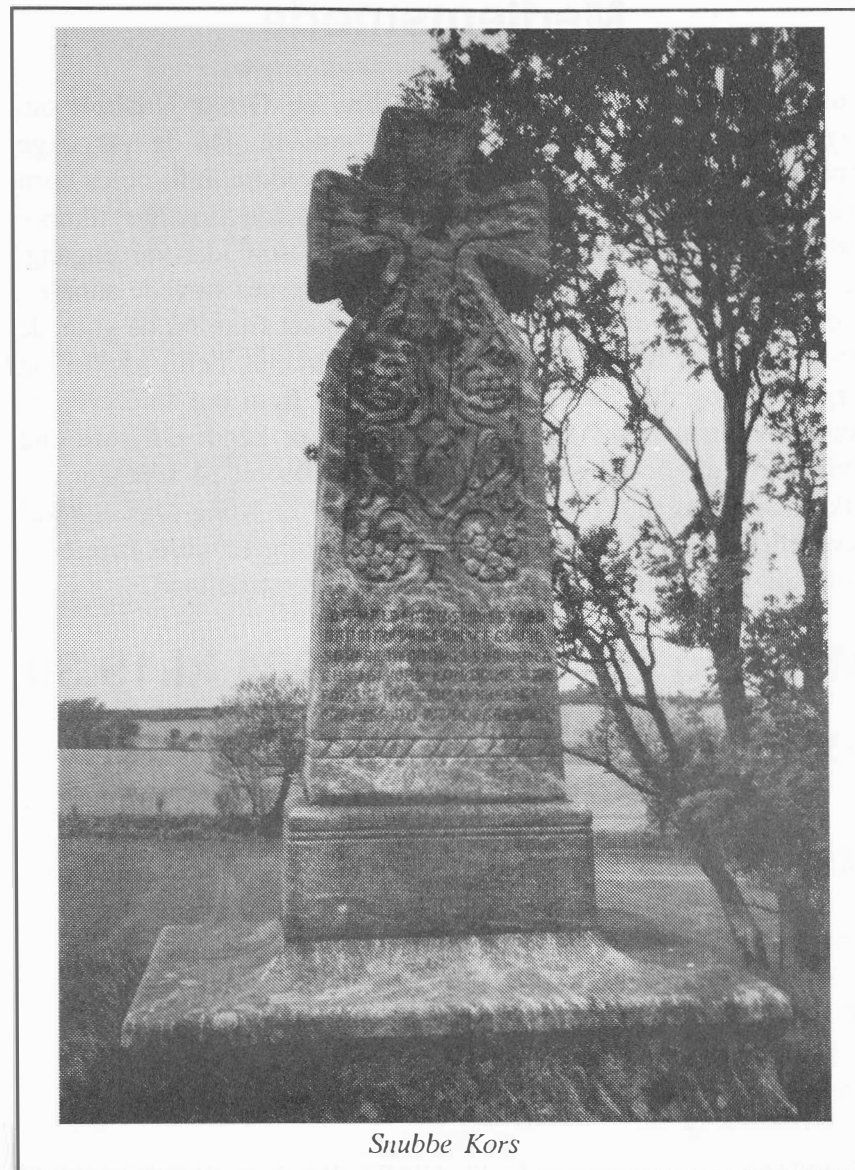

Der krybes til korset

Broncealderhøjen er fra ca. 1500–1000 år fvt. Da man i 1903 støbte fundamentet til det nuværende kors, ødelagde man gravkammeret i højen – derfor er der ingen fund fra den tid.

Højen er nu sammen med de andre syv høje i distriktet totalfredet ca. 1896, og de er alle under Nationalmuseets beskyttelse. De 2 gårde, der fik pålagt at vedligeholde korset (Stenagergård og Rødekærsgård), købtes til selveje af den tidligere fæster Lars Olsen i 1791. Han døde i 1800 og enken overdrog gården til sønnen Hans Larsen. Siden har de to gårde været drevet sammen. I nyere tid har staten overtaget gårdene, der nu drives som forsøgsgårde.

Kilder: A.Thiset. Snubbeslægtens mindesmærker i Sengeløse Sogn, årbog 1885. Det genrejste Snubbe Kors i Arkiv Mus. 11 arch 20/2–1904

Snubbe Kors

Medlemsmøde

I oktober fortæller forfatterparret **Oline og Oscar Udsholt** om Vigerslev og dets tilhørsforhold til Hvidovre. Da de var unge sendte bønderne fra Valby – Vigerslev – Avedøre m.fl. deres børn i skole i Hvidovre ligesom bønderne selv havde kirkeligt tilhørsforhold her. De to fortæller om Vigerslev, som det var engang. Selv om deres historier er hentet ud af arkivernes støvede annaler, er det "rigtige levende mennesker", der dukker frem fra de gulnede blade i form af landsbyboernes daglige gøremål, deres glæder og sorger, nid og nag. Der dukker også sager frem om småtyverier, pyromanbrande m.m. Bynavnet Vigerslev er kendt tidligere end Hvidovre i gamle arkiver. Kendskabet er baseret på krøniker om Vikingehøvdingen VIGAR, der fik et LEV at Kong Dan – deraf navnet VIGARS LEV. Forfatterparret har tidligere været lærere og nyder nu deres otium i Byen Hørve i Nordvestsjælland.

Mandag den 17 okt. 1994 kl.19.30
Bibliotekscaféen
Medborgerhuset

Tilmelding

Af hensyn til servering bør man tilmelde sig arrangementet **senest onsdag 12. oktober** på Rytterskolens telefonsvarer **tlf. nr. 31 47 34 44.**

Der kan godt gå et lille stykke tid, fra man har ringet op, til telefonsvareren kobles til – men hav tålmodighed.

Det eneste man skal gøre er at oplyse navn, antal personer, og om der ønskes te eller kaffe. Det er ganske enkelt og ligetil.

Åbent Hus på rytterskolen

Efter den hede sommer genoptages Åbent Hus arrangementerne på Rytterskolen.

Som tidligere nævnt er formålet at etablere en social ramme for medlemmerne ud over de 6 årlige arrangementer.

De næste dage der holdes åbent bliver:

Onsdag 5. okt. kl. 13.00–16.00

Onsdag 2. nov. kl. 13.00–16.00

Medlemsmøder i 1995

I januar og februar i 1995 har Egnsteatret beslagnet Medborgerhuset, og det er derfor nødvendigt at flytte selskabets arrangementer.

De 2 første arrangementer vil derfor finde sted i Studiekredslokalet i kælderen på Rådhuset.

Indholdet er endnu ikke fastlagt. Det er datoerne til gengæld, og de er:

Mandag 16. januar

Mandag 13. februar

Selskabets publikationer

Castrone, S. (Red.) Rytterskolen, 82 s. ill. 1989. 50 kr.

Glimt af livet i Hvidovre, 1925-40, I-IV, 397 s. ill. 1985. Samlet 80 kr. Enkeltpind 25 kr.

Hansen, Im., Hvidovre Kirke, 28 s. ill. 1980. 12 kr.

Magnussen, L. og Sverrild Bredalsparken 1949-89. 80 s. ill. 1989. 50 kr.

Petersen, A. Mit livs forteelser I-II, 179 s. ill. 1979. 35 kr.

Nordlund, H.O. Da Hvidovre blev mindre. 76 s. ill. 1981. 25 kr.

Nordlund, H.O. Vejnavne i Hvidovre komm. 52 s. ill. 1982. 50 kr.

Schultz, Hvidovre komm. bibliotek 1931-81. 100 s. ill. 1981, 25 kr.

Sverrild, P. Lysthusbeboerne. 144 s. ill. 1988. 100 kr.

Sverrild, P. Abe Erik og de andre rødder. 96 s. ill. 1992. 100 kr.

Sverrild, P. Hvidovre Kulturråd. 1967-1992.

Thomsen, H., Avedøre på skillevejen. 86 sider ill. 1991. 50 kr.

Redaktion: Cortsen, Lilly & Ernst, Holden, Lone.
Hvidovre Sogns Kirkebog 1747-1777. 356 s. 1993. 125 kr.

bag- siden

